

*Атаєв Мехман Музаффар огли.,
здобувач вищої освіти другого (магістер.) рівня,
Савеленко Г. В., к.т.н., доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет*

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ОЗИМОГО РІПАКУ ЗА ТЕХНОЛОГІЄЮ МІНІМАЛЬНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ

Ріпак цінна технічна, харчова та кормова культура. В структурі посівних площ ріпак займає до 8%, що дозволяє повертати його в сівозміні не раніше 5-8 років. Це сприяє поліпшенню фітосанітарного стану полів. Ріпак висівається після зернових, зернобобових культур, які не мають спільних шкідників.

Насіння ріпаку використовується для виробництва олії, яку застосовують в харчовій, медичній, хімічній та військовій промисловості. Важливим чинником енергетичної незалежності України є можливість добувати із ріпакової олії біодизель. Це відновлювальне паливо.

В тваринництві це дієвий чинник поліпшення якості молока за рахунок використання в раціонах корів термічно обробленої макухи та шроту. В спеціалізованих тваринницьких господарствах певні сорти ріпаку використовують для створення зеленого конвеєра в пізньо-осінній та ранньовесняний періоди року.

Фінансові витрати на виробництво ріпаку покриваються при врожайності 12-14 ц/га. Середній рівень врожайності по Україні перевищує 20-22 ц/га. Культура має високі вимоги щодо догляду в початковий період росту та відновлення вегетації, стеблуння та особливо в період цвітіння рослини.

Ріпак – це вимоглива до вологи культура. Нижня межа вологозабезпечення це сума опадів за рік 450-500 мм [1]. Це відповідає зонам східного лісостепу та північного степу, тобто може вирощуватись на всій території Кіровоградської області.

Напрямки основного обробітку ґрунту залежать від зональних умов і можуть здійснюватися за технологією мінімального обробітку ґрунту та технології Now-till [2]. Такий вид обробітку можливий за умови достатнього вологозабезпечення. Для степових районів застосовується послідовне лушення стерні на глибину 6-8 та 10-12 см, а також оранку на глибину 22-25 см. Поверхня ґрунту після обробітку повинна бути рівною, дрібногрудкуватою. Це досягається використанням вирівнювачів ґрунту (планувальників), комбінованих знарядь, парових культиваторів та котків. Насіння ріпаку дрібне і повинно зароблятися в ґрунт на глибину 1,5-2 см, а при недостатній зволоженості на легких ґрунтах 2,5-3 см. Норма висіву на 1 га залежить від ширини міжряддя, яке може бути 15,30 або 45 см. Для цього можна застосовувати механічні зернові сівалки з переобладнаним зерновим апаратом та перекритими висівними апаратами через 1 або 2. Це забезпечує норму висіву 5-6 кг/га.

Різні технології основного обробітку ґрунту передбачають різні витрати на виробництво, тому що технологія догляду та збирання ідентична. Тобто витрати на догляд та збирання ріпаку суттєво не відрізняються. Основним напрямком економії при вирощуванні даної культури є підготовка ґрунту, на яку приходиться до 15% витрат. Як зазначалося вище, в залежності від рівня вологозабезпеченості та механічного складу ґрунту вибирають види та кількість механічних обробок. Основним напрямком зменшення витрат є мінімалізація обробітку ґрунту.

Оптимальне зволоження ґрунту яке дозволяє проводити мінімальний обробіток складає 20-22%. При більших чи менших значеннях вологості ґрунту необхідно творчо вносити зміни в технологію обробітку. При менших значеннях кількість операцій збільшується: двократне луцення на різну глибину, оранка, культивуація, передпосівна культивуація, коткування, сівба. При більших значеннях зволоження передбачаються таку операції як: дискування, безвідвальний плоскорізний обробіток, дві культивуації на різну глибину, при необхідності планування, сівба. Складнощі вибору технології визначаються термінами сівби, завершити цей процес бажано в третій декаді серпня. Коли погодні умови не дозволяють висіяти ріпак в оптимальні терміни доцільно відмовитись від озимої культури і планувати її вирощування як ярову культуру.

Запізнення термінів сівби призводить до недостатнього формування прикореневої розетки листо-стебельної маси, що призводить до вимерзання точки росту і культури в цілому. Це значно зменшує ефективність виробництва, тому що потребує додаткових операцій по підсіву ярових форм ріпаку у весняний період. Впровадження мінімального обробітку ґрунту дає змогу зменшити кількість операцій та витрати на виробництво.

Список використаних джерел:

1. Гамаюнова В. В., Гаро І. М. Економічна ефективність вирощування ріпаку озимого залежно від впливу елементів технології в умовах лісостепу України // Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2021. Вип. 3 (111). DOI: 10.31521/2313-092X/2021-3(111)-5.

2. Система техніко-технологічного забезпечення виробництва продукції рослинництва / за ред. В.В. Адамчука, М.І. Грицишина. – К.: Аграр. Наука, 2012. – 416 с.

УДК 314.1

*Бараняк І. Є., к.е.н.
ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долишнього НАН України»*

МІГРАЦІЙНІ АСПІРАЦІЇ МОЛОДІ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Безповоротна зовнішня еміграція молоді Карпатського регіону однозначно погіршує перспективи ефективного розвитку та функціонування території-